

ОЛЕКСАНДР ОГЛОБЛИН ЯК ДОСЛІДНИК РОДОВОДІВ ГЕТЬМАНЩИНИ

Н. В. Лобко

Сумський державний університет

lobko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3401-7295>

А. Є. Лебідь

Сумський державний університет

a.lebid@socio.sumdu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9100-0273>

Ключові слова: Олександр Оглоблин, генеалогічні дослідження, родовідні схеми, Гетьманщина, ЦДАВО України.

У статті досліджено науковий спадок Олександра Петровича Оглоблина – відомого історика, історіографа, археолога, архівіста, громадського діяча. Він є одним із творців державницького напрямку в українській історіографії, автор понад 1000 праць, фундатор школи українських істориків-державників в еміграції, засновник і голова Українського історичного товариства і президент Української Вільної академії наук у США.

Олександр Петрович залишив помітний слід в українській генеалогії, яку він творив як в Україні, так і за її межами. Упродовж всього життя він збирав різноманітні генеалогічні данні, відомості, матеріали, особливо його цікавила інформація з генеалогії лівобережного та малоросійського дворянства. За радянських часів дослідник встиг запровадити до наукового вжитку незначну кількість родословних матеріалів. Нині частина зібраних ним генеалогічних матеріалів, а також документи, що характеризують його наукову і громадську діяльність зберігається в Центральному державному архіві вищих органів влади і управління України. Особовий фонд О. Оглоблина налічує 382 одиниць зберігання, що хронологічно охоплюють період життя вченого з 1899 по 1992 р.

На основі саме цих архівних матеріалів була з'ясована творча лабораторія дослідника та визначена його методика реконструкції родоводів. В ході дослідження відзначено його внесок в дослідженні шляхетських, старшинських, козацьких, духівницьких і міщанських родоводів Гетьманщини. Аналіз його наукової спадщини, зокрема його генеалогічних розвідок та генеалогічних матеріалів, як є в особовому фонді О. Оглоблина в ЦДАВО України, свідчить про наявність значної документальної бази, що дозволяє проводити реконструкцію різних верств населення України. Також, на нашу думку, варта уваги і розроблена ним методика генеалогічних досліджень. О. Оглоблин залишив після себе таку спадщину, яка не втратила своєї актуальності і нею буде користуватися не одне покоління вчених.

OLEKSANDR OHLOBLYN AS A RESEARCHER OF THE COSSACK HETMANATE GENEALOGY

N. Lobko, A. Lebid

Sumy State University

Key words: Oleksandr Ogloblyn, genealogical research, genealogical scheme, Central State Archive of the Highest Body of Power and Administration of Ukraine, Hetmanate.

Oleksandr Petrovych Ohloblyn is a famous

historian, historiographer, archeologist, archivist, and public activist. Ohloblyn is one of the creators of the statist movement in Ukrainian historiography, author of over a thousand scientific works, founder of the school of Ukrainian emigrant statist historians, Founder and Head of the Ukrainian Historical Society and President of the Ukrainian Academy of Arts and Science in the USA.

Oleksandr Ohloblyn left a notable mark in Ukrainian genealogical studies,

which he was working on both in Ukraine and abroad. Throughout his life, he collected different data, information, and records, taking special interest in the genealogy of the Left-bank and Little Russia nobility. In the Soviet times, the researcher was able to introduce several genealogical records into common scientific use. A part of the genealogical records he had collected as well as the documents that characterize his scientific and public activity are currently kept in the Central State Archive of the Highest Body of Power and Administration of Ukraine. Ohloblyn's personal fund contains a total of 382 storage elements that chronologically span the time period of the scientist's life from 1899 till 1992.

These archive records allowed to discover the investigator's creative laboratory and identify his methodology of genealogical reconstruction. The research remarks Ohloblyn's contribution to the investigation of the starshina, cossack, clerical, and burgher genealogy of Hetmanate. The analysis of his scientific heritage, particularly his genealogical investigations and records that are kept in Ohloblyn's personal fund at the Central State Archive of the Highest Body of Power and Administration of Ukraine, shows presence of significant documental data base allowing for reconstruction of different categories of the population of Ukraine. We also find the methodology of genealogical research that he developed to be of interest. Ohloblyn left the heritage that remains relevant till this day and will be of use to many more generations of scientists.

За останні роки ми є свідками зростання інтересу до наших славетних попередників, які практично невідомі широкому загалу української спільноти. І в першу чергу, це стосується постатей відомих українських вчених, які жили і працювали за межами батьківщини. Життя та діяльність більшості з них за радянських часів не досліджувалася та, як правило, була сфальшована і перекручена. Їх називали «буржуазними націоналістами» та звинувачували у «фальсифікації та зведенні брудних наклепів» на історичну науку в УРСР. Сьогодні спадщина істориків української еміграції поступово повертається в Україну і стає об'єктом наукових досліджень.

Досить довгий час із суспільного та наукового життя було вилучено й ім'я Олександра Петровича Оглоблина - історика, історіографа, археолога, архівіста, громадського діяча. Він є одним із творців державницького напрямку в українській історіографії, автором понад 1000 наукових праць, фундатором школи українських істориків-державників в еміграції, засновником і головою Українського історичного товариства, президентом Української Вільної академії наук у США. Упродовж більш ніж 70-літньої праці вчений творив українську науку як в Україні, так і за її межами. Його цікавила українська історіографія, економічна та політична історія України, історична географія, краєзнавство, історія української культури та церкви, генеалогія, біографістика.

Діяльність О. Оглоблина як громадського діяча, так і науковця, цікавила українських дослідників в еміграції ще за його життя. І першим, кого потрібно відзначити в цьому аспекті - президента Українського Історичного Товариства, засновника та головного редактора «Українського Історика», учня та біобібліографа Олександра Петровича, професора Любомира Винара. В своїх розвідках Л. Винар відтворив життєвий та науковий шлях О. Оглоблина, охарактеризував його основні наукові концепції, методологію та методику наукового дослідження.¹

Також різним аспектам творчості О. Оглоблина приділяли увагу такі відомі дослідники як Н. Полонська-Василенко, В. Омельченко, О. Домбровський, О. Субтельний², А. Атаманенко, І. Гирич, М.

¹ Див. Винар Л. Наукова творчість проф. д-ра Олександра Оглоблина // Український історик. 1970. № 1-3. С. 5-32; Винар Л. Олександр Петрович Оглоблин (1899-1992): Біографічна студія. Нью-Йорк, Торонто, Київ, 1994; Винар Л. Олександр Оглоблин як дослідник гетьмана Івана Мазепи // Український історик. 1989. № 4. С. 44-49; Винар Л. «Український Історик». 40 років служіння науці 1963-2003: Статті і матеріали. Нью-Йорк; Острого, 2003. 421 с. Винар Л. Діяльність Історичної секції УВАН: 1993-2000. (Замітки голови Історичної секції). Вісті УВАН. Нью-Йорк, 2000. ч. 2. С. 140-156.

² Полонська-Василенко Н. Свято української науки // Наукові записки. Мюнхен, 1965-66. - Ч. 8. С. 55-60; Полонська-Василенко Н. Олександр Петрович Оглоблин в очах сучасниці // Український історик. 1970. №1-3. С. 33-38; Омельченко В. Проф. д-р Олександр Оглоблин (Життя та діяльність) // Український історик. 1989. № 4. С. 38-43; Домбровський О. Церковна тематика в дослідках Олександра Оглоблина //

Ковальський, О. Ясь, С. Білоконь, В. Гром, В. Павлюк та ін.³

Важливе місце в науковій роботі О. Оглоблина завжди займала генеалогія. Упродовж всього свого життя він збирав різноманітні генеалогічні дані, відомості, матеріали, особливо з проблем генеалогії лівобережного та малоросійського дворянства.

Вперше осмислив внесок О. Оглоблина в розвиток української генеалогії Л. Винар.⁴ Зокрема, він відзначив, що праця О. Оглоблина «Українська генеалогія та її значення для історичної науки», яка вийшла друком у 1960 році, займає чільне місце в українській історіографії. На його думку, О. Оглоблин «вперше систематично дослідив історичний розвиток української генеалогії, визначив її місце в загальних історичних дослідженнях, проаналізував тематичну і методологічну сторони генеалогії, як історичної науки, і дав свої дезидерета відносно її дальшого розвитку».⁵

Першим з українських дослідників історіографічний аналіз головних праць історика та, зокрема, в загальних рисах визначив його доробок в галузі генеалогії здійснив київський історик І. Верба.⁶ Зокрема, він відзначив помітний

вплив обставин родинного життя на формування О. Оглоблина як особистості та визначення його зацікавлення генеалогією. Олександр Петрович, вважає дослідник, приділяв значну увагу вивченню свого родинного коріння й належав до тих небагатьох українських істориків, які розробляли проблеми практичної і теоретичної генеалогії. «Важко обійти його величну і самовіддану працю по формуванню генеалогічного банку даних, які він захоплено збирав упродовж всього життя на Батьківщині. Вони і зараз живлять інтерес науковців і цілком можуть бути поставлені в один ряд з роботами відомих науковців».⁷

Таким чином, наукова спадщина історика української еміграції Олександра Петровича Оглоблина поступово повертається в Україну і стає доступною науковцям.

Як вже зазначалося, особливе місце в працях проф. О.П. Оглоблина посідають генеалогічні дослідження. Проте на сьогодні не достатньо висвітлено його головні здобутки з реконструкції шляхетських, старшинських, козацьких, духівницьких і міщанських родоводів Гетьманщини. Також, на нашу думку, варта уваги і розроблена ним методика генеалогічних досліджень.

Методологічну основу дослідження становлять принципи об'єктивності, історизму, всебічності й цілісності джерельного аналізу. Вони реалізовані через застосування як загальнонаукових, так й історичних методів дослідження. При підготовці рукопису також були використані: історико-пошуковий метод - для віднайдення необхідної інформації дослідження; метод класифікації та типологізації - для опрацювання та характеристики джерельної бази; принцип об'єктивності - для верифікації історичних джерел. Також для розв'язання поставлених у дослідженні завдань були використані загальнонаукові методи історичного та логічного аналізу, проблемно-хронологічний, історико-аналітичний та структурно-системний методи.

Перед тим, як розглянути напрацювання з генеалогії О. Оглоблина, вважаємо за необхідне зазначити ті події, які сприяли становленню його як генеолога. Інтерес до генеалогії Олександр Петрович проявив ще навчаючись в Київській чоловічій гімназії. «Ще в дитинстві, пам'ятаю, - писав вчений в своєму біографічному нарисі «Рід», - докучав я бабуні Анні безконечними запитаними

Український історик. 2000. №1-3. С. 211-219; Субтельний О. Олександр Петрович Оглоблин // 125 років київської української академічної традиції. Нью-Йорк, 1993. С. 539-552.

³ Атаманенко А. Історіографічні аспекти праці Олександра Оглоблина «Люди Старої України». Міжнародний науковий конгрес «Українська історична наука на порозі XXI ст.». Доповіді та повідомлення. Чернівці: Рута, 2001. Том 3. С. 396-402; Гирич І. Архів-музей Переходової доби // Старожитності. 1992. №1. С.5; Гирич І. Київський Музей Переходової Доби (1942) // Український історик. 1998. №14. С.191-196; Ясь О. Генеалогічна ідея в науковій творчості і методології О.П. Оглоблина // Спеціальні історичні дисципліни. 2000; Число 4. Ч.1. С. 146-157; Верба І., Кармазіна М. Питання економічного розвитку українців у національній політичній думці (кінець XIX – перша чверть XX ст.) // Сіверянський літопис. 1998. №3. С.142-154; Гром В. Думки Олександра Оглоблина про добу Хмельниччини в українській історіографії ХХ століття // Український історик. 2000. №1-3. С. 201-210; Павлюк В. Деякі проблеми економічного розвитку Правобережної України першої половини XIX століття в дослідженнях О.Оглоблина // Український історик. 2000. №1-3. С. 220-224; Ясь О. Оглоблин (Мезько) // Малий словник історії України. Київ: Либідь, 1997. С. 278-279; Білоконь С. Оглоблин Олександр Петрович // Вчені Інституту історії України. Біобібліографічний довідник. Вип. 1. Київ, 1998. С. 226-228.

⁴ Винар Л. Наукова творчість проф. д-ра Олександра Оглоблина // Український історик. 1970. №1-3. С. 29-31.

⁵ Збірник на пошану проф. д-ра Олександра Оглоблина. Ред. Василь Омельченко. Нью-Йорк: Українська Вільна Академія Наук у США, 1977. С. 87.

⁶ Верба І. Олександр Оглоблин. Життя і праця в Україні (До 100-річчя з дня народження). Київ, 1999. 383 с.; Верба І. Олександр Оглоблин та його внесок в українську історіографію 1920-1940-х років: Дис... д-ра іст. наук: 07.00.06 /

НАН України. Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського. Київ, 2000. 432 с.; Верба І. Архівна Оглоблина в Києві // Український історик. 1994. №1-4. С. 166-181.

⁷ Верба І. Олександр Оглоблин. Життя і праця в Україні (До 100-річчя з дня народження). Київ, 1999. С. 330

про своє походження, про наших родичі», близьких і далеких. Терпляче відповідала вона дев'яти-десятилітньому хлопчикові, показувала різні фамільні папери, а трохи згодом записав я коротенько її оповідання до великого зошиту, який, нажаль, десь загубився. Коли бабуня Анна померла, я «загарбав» собі її фамільні документи».⁸

Пізніше йому був подарований «Малоросійський родослівник» В.Модзалевського. «У затишку моєї кімнати з її чудернацьки зробленими кутами, серед своїх улюблених книжок вільний як ніколи пізніше, я довгими зимовими вечорами жадібно перечитував щойно подаровані мені важкі томи «Родословника» Модзалевського. Знайомство з «Родословником» Модзалевського - це і була моя перша наукова зустріч з українською генеалогією. І полюбив я відтоді й «Родослівник», і автора його. Ніколи не подарую собі, що залишив цю вічну книгу там, де немає й не буде вже мене...».⁹

О.П. Оглоблин був першим, хто почав досліджувати наукову спадщину В.Л. Модзалевського. Він першим назвав «Малоросійський родословник» - «справжньою енциклопедією історії лівобережно-українського шляхетства XVII-XIX ст.» І вважав, що «значення цієї праці В.Л. далеко виходить за межі української генеалогії: це систематизована збірка критично перевіреного матеріалу до історії Лівобережної України XVII-XIX ст., яка з повним правом може бути прирівняна до славнозвісного «Описания Старой Малороссии» Лазаревського і яка забезпечила її авторіві почесне місце в українській генеалогії».¹⁰ О. Оглоблин планував один із розділів збірника «Люди Нової України» присвятити визначному генеологу. Також він хотів опублікувати щоденники вченого й коментарі до них, але з причини втрати рукопису в 1945 році (оригінал щоденника за 1917 рік він залишив у Києві) це так і залишилося нездійсненим.¹¹

Навчаючись на історико-філологічному факультеті Київського університету св. Володимира, а, пізніше, викладаючи в ньому, О.Оглоблин захопився історією Гетьманщини XVIII ст. Початком його наукової діяльності саме як генеолога, на нашу думку, можна вважати 1921-1926 рр.,

коли він завідував історичною бібліотекою ім. О.М. Лазаревського, де нараховувалося до 450 тис. рідкісних книжок, фоліантів та раритетів. Підтвердженням цього є його біографічний нарис «Рід», де він писав: «з великим запалом я віддався науковій праці, Історія Гетьманщини XVIII ст. стала улюбленою темою для мене. Через мої руки проходить багато архівних документів старої України XVII-XVIII ст. - і в тих документах скільки знайомих мені з дитинства фамілій, скільки знайомих мені з юнацьких літ діячів українського минулого зустрів я! І побачив я, як багато славних історичних фамілій, а надто ж рядових козацьких та міщанських (значного міщанства), не вмістив Модзалевський до своєї «великопанської» праці, перевантаживши її зате різними «Машами та Сашами» другої половини XIX - початку XX століття. Багато генеалогічних матеріалів накопичилося вже в мене. Я надумався скласти генеалогічні розписи низки міщанських та козацьких фамілій, що мали ввійти до V тому «Родословника» Модзалевського (я не знав ще тоді, що рукопис його зберігся)».

Також його спогади дають підстави вважати, що саме в цей період починає формуватися джерельна база його майбутніх генеалогічних розвідок. «Довгими вечорами, після цілоденної важкої праці відпочиваючи в своєму новому сімейному затишному «професорському» кабінеті, я займався тим, що ніяк не пасувало до «епохи» - українською генеалогією, але на цей раз вже науково, озброєний і великим документальним матеріалом і науково-генеалогічною методологією. Саме тут горіла моя душа, і як любовно виводив я бісерним почерком, так мені не властивим, але який я так люблю, складну в'язь родословних розписів! Велика тека цих розписів і матеріалів до них зібралася в мене за два роки праці (1921-1923). Багато-багато разів виручала вона мене в моїх загальних і спеціальних студіях».¹²

Вірогідно, продовжував збирати, а також копіювати документи, що містять генеалогічну інформацію О. Оглоблин і під час виконання ним обов'язків директора Київського Центрального архіву давніх актів в 1932-1934 рр. Під його керівництвом описано 330 книг XVI - першої половини XVIII століть та упорядковано 459 979 справ.¹³

⁸ Оглоблин О. Рід// Український історик. 1994. №1-4. С 135-136.

⁹ Оглоблин О. Рід// Український історик. 1994. №1-4. С 138.

¹⁰ Оглоблин О. Вадим Модзалевський (1882-1920) // Наші дні (Львів). 1943. 17 жовтня. С. 3.

¹¹ Оглоблин О. Вадим Модзалевський (1882-1920) // Наші дні (Львів). 1943. №10. С.3-4; О. Оглоблин Микола Василенко й Вадим Модзалевський // Український історик. 1966. № 3-4. С. 5-25.

¹² Оглоблин О. Рід // Український історик. Нью-Йорк; Торонто; Київ; Львів; Мюнхен, 1994. №1- 4. С. 138.

¹³ Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі ЦДАВО України). Ф. 3561. Оп. 1. Спр. 309. Арк. 115

Перебуваючи в еміграції, Олександр Петрович згадував: «Генеалогія, була моїм інтимним, науковим куточком у 1920-30-их роках. Шкодою тільки, що тодішні умови і брак часу не дозволили мені повністю використати силу-силенну генеалогічного матеріалу, що перейшов через мої руки в процесі довгих архівних студій. В тяжкі 30-ті роки збирав я матеріали для генеалогії старих рудницьких родів Правобережного Полісся, складав родовід відомого зем'янського роду Київщини - Олизарів-Волчкевичів та деяких інших шляхетських фамілій Правобережної України. А в трагічні дні боротьби за Київ у 1941 році я працював над генеалогією Ханенків - робота, від якої мене дослівно відірвало покликання на голову Київської Міської Управи. Я багато працював у 1942-1943-му роках в київських архівах, і зібраний тоді матеріал став мені у великій пригоді для генеалогічних студій на еміграції».¹⁴

Отже, упродовж всього життя О. Оглоблин збирав різноманітні генеалогічні данні, відомості, матеріали, особливо його цікавила інформація з генеалогії лівобережного та малоросійського дворянства. За радянських часів дослідник встиг запровадити до наукового вжитку незначну кількість родословних матеріалів.

Так, на основі цих документів у 1939 році ним була написана праця «Труди і дні Гетьмана Івана Мазепи (Матеріали до біографії)», в якій він в розділі «Біографічні й генеалогічні дані» обґрунтував дату народження І Мазепи.¹⁵ У 1942 р. - розвідка «Причинок до української генеалогії XVII ст. Внучка двох гетьманів», присвячену онуці гетьманів І, Брюховецького та І. Самойловича - П. Т. Ісканській.¹⁶

В період Другої світової війни та еміграції О. Оглоблин написав ряд генеалогічно-історичних дослідів: «Матеріяли до родословної Косачів» (Рід та Знамено, ч. 2, 1947), «Олександр Лазаревський (1834-1902) і українське родознавство» (Рід та Знамено, ч. 4, 1947), «Нарбут-мазепинець. Нові матеріяли до біографії Юрія Нарбута» (Арка, ч. 2, 1948), «Ханенки» (1949), «Люди Старої України» (1959), «Опанас Лобисевич» (1966), «Микола Василенко й Вадим Модзалевський» (Український Історик, ч. 2-3, 1966), «Проблема предків Миколи Гоголя» (Український Історик, ч. 3-4, 1967, ч. 3-4, 1968) і окремо: «Предки Миколи Гоголя», (1968)

та низка дрібніших генеалогічних і біографічних публікацій, присвячених українським діячам XVII-XIX ст.¹⁷

Олександр Петрович ніколи не припиняв займатися генеалогією. Про що він писав в своїй праці «Мій творчий шлях українського історика»: «У повоєнний період, особливо в 1950-1960-их рр. мої досліді в царині української генеалогії дуже пошавилися. Вони йшли в кількох напрямках 1. Генеалогія шляхетських, старшинських і патриціанських фамілій Лівобережної України XVII – XVIII ст.; особливу увагу звертав я на ті фамілії на літери Т-Я, що мали ввійти до 5-го тому Родословника В.Л.Модзалевського, який не побачив світу; 2. Генеалогія українських гетьманських родів (зокрема нащадків гетьмана Петра Дорошенка й наказного гетьмана Павла Полуботка); 3. Генеалогія кількох визначних культурних і політичних діячів українського походження (Микола Гоголь, Максим Рильський, Дмитро Дорошенко, Олександр Шульгин, Косачі, Туманські, Ханенки, Драгомирови та інші); 4. Збирання матеріалів до монографії про рід Лашкевичів, моїх предків по матері; 5. Методологічні та історіографічні проблеми української генеалогії; та інші теми».¹⁸

У 1947 р. О. Оглоблин став керівником відділу генеалогії Українського науково-дослідного інституту родознавства та знаменознавства, а у 1963 р. очолив щойно засноване Українське генеалогічне і геральдичне товариство (УГГТ).

У роботі «Українська генеалогія та її значення для історичної науки» О. Оглоблин визначає головні завдання генеалогічних студій: 1) Дослідження родового українського шляхетства; 2) Поширення територіальних рамок дослідження, а саме Правобережної України, не кажучи вже про західні і північно-західні українські землі, що залишаються об'єктом дослідження чужої Генеалогічної науки, зокрема польської. Увага - величезній масі дрібної української шляхти, адже вивчення її генеалогії може дати ключ до з'ясування дуже складного і заплутаного питання про походження багатьох шляхетських і нешляхетських родів Лівобережної України, тим самим дасть поважні причинки до історії української колонізації, економіки, політики й культури; 3) Поширення хронологічного обсягу її студій, тобто заглибитися у найдавніші часи української історії, зокрема ли-

¹⁴ Оглоблин О. Мій творчий шлях українського історика // 36. на пошану проф. д-ра Олександра Оглоблина / відп. ред. В. Омельченко. Нью-Йорк, 1977. С. 50.

¹⁵ ЦДАВО України. Ф. 3561. Оп. 1. Спр. 56. Арк. 1-124

¹⁶ ЦДАВО України. Ф. 3561. Оп. 1. Спр. 50. Арк. 1- 24

¹⁷ Винар Л. Наукова творчість проф. д-ра Олександра Оглоблина // Український історик. 1970. №1-3. С. 30

¹⁸ Оглоблин О. Мій творчий шлях українського історика // 36. на пошану проф. д-ра Олександра Оглоблина / відп. ред. В. Омельченко. Нью-Йорк, 1977. С. 53

товсько-польського періоду й часів Галицько-Волинської і Київської держави, подекуди доводячи аж до сучасності; 4) Поширення етнічно-національних меж, адже українська людність, особливо її верхні верстви, у процесі історичного розвитку прийняла до себе чимало чужих етнічних елементів, і водночас чимало української крові пішло до інших народів, нерідко далеко за межі України. Питання про чужі домішки в етнічній масі українського народу, з одного боку, і втрати української крові на користь інших народів, з другого боку, мають неабиякий інтерес для історії України взагалі і для конкретних історичних досліджень зокрема, в історії колонізації, господарства, побуту і особливо політики й культури вони можуть мати навіть вирішальне значення».¹⁹

Нині частина зібраних ним генеалогічних матеріалів, а також документи, що характеризують його наукову і громадську діяльність зберігається в Центральному державному архіві вищих органів влади і управління України. Особовий фонд О. Оглоблина налічує 382 одиниць зберігання, що хронологічно охоплюють період життя вченого з 1899 по 1992 рік.

Особливо слід відзначити цінність для тих, хто досліджує родоводи шляхетських, старшинських, козацьких, духівницьких і міщанських фамілій Гетьманщини, чернеткові замітки до «Української генеалогії» в 4-х томах загальним обсягом 1080 аркушів (оп. 1, спр. 57-60), які охоплюють період XVII-XIX ст. На основі саме цих документів і була з'ясована творча лабораторія дослідника та визначена його методика реконструкції родоводів.

Джерельну базу генеалогічних досліджень О. Оглоблина можна умовно поділити на такі групи:

1. Генеалогічні схеми, складені власне ним. Це родовідні схеми на окремих листках. Серед них є повні, уже закінчені та чорнові.

2. Картки з генеалогічною та біографічною інформацією на представників відомих українських родів.

3. Колекція фотокарток.

4. Рукописи «Труди і дні Гетьмана Івана Мазепа (Матеріали до біографії)», «Причинок до української генеалогії XVII ст. Внучка двох гетьманів», «Опанас Лобисевич».

5. Виписки і копії з документів Київського Центрального Архіву Давніх Актів, Рукописного відділу Державної Публічної Бібліотеки УРСР, Чернігівського обласного історичного архіву.

Свої замітки дослідник робив на листках різної

величини. У ході текстологічного аналізу цих карток було з'ясовано, що містять вони різноманітну інформацію і за інформаційним навантаженням їх можна поділити на три групи. Першу групу складають картки з відомостями про дати народження, смерті, шлюбу із зазначенням джерела зафіксованої інформації, дані про соціальний і майновий стан, цікаві факти з біографії людини, які посади займала, де жила, інформація про дружин, дочок, зятів. У картках з другої групи занотовано тільки прізвище, іноді ім'я та по батькові та назва джерела, де можна знайти відомості про зазначену особу чи рід і місцезнаходження цього джерела. До третьої групи відносимо картки, в яких є різні відомості про представників роду та зазначено джерело цієї інформації.

Такі виписки Олександр Оглоблин робив як на окремих картках рукописно, так і друкував на окремих листках А-4 формату. Так, в особовому фонді, що зберігається в ЦДАВО України, є дві справи, які складаються з виписок з архіву Чернігівського дворянського зібрання справа, яка також містить копії архівних документів з різних архівів і декілька оригіналів ревізьких казок, церковно-приходських відомостей. Слід зазначити, що ці виписки являли собою не сам текст архівного документу, а тільки заголовки архівних справ зі стислою інформацією. Наприклад, купчі записи – хто, кому, що і за скільки продав. Якщо це був універсал, то було вказано номер справи та аркуші.

Інформаційно насиченими є справи, які містять генеалогічні схеми, складені власне О. Оглоблиним. Розглянемо їх детальніше. Так, у 59 справі є родовідні схеми таких родів: Целичко (26),²⁰ Чуйкевич (37), Тарасевич, Тризны (40), Грибовичи (40зв), Турковские (41), Елецкой (47), Дашков (49-49зв), Дворецкие (50-54зв); князя Кекуатович (Кейкуатович) (53), Солонина (54), Корейша (121), Шемшуковы (Бахчевський) (122), Гладченко (Гладкий) (162), Бузановський (162), Потебни (165), Стефановський-Швей (166), Сорокин (167), Вербицкий-Антиох (168), Вербицкий (170-170зв.), Раклицкие (169), Зеленецкий (173), Высоцкие (174), Михно (175), Барановские (176), Борзаковский (177), Савицкий (178), Короткевичи-Гладкие (179), Скаржинский (181), Милицкий (182), Маценко (183), Магеровський (184), Шкураты (Шкуратовичи, Шкуратенки) (185), Шнурчевские (Шнурки) (186), Галяховские (Голяховские) (187), Грушинские (Дорошенко, Дорофеевичи) (188), Малишевские (189), Велич-

¹⁹ Волчко-Кульчицький І. Історія села Кульчиць і роду Драго-Сасів / упорядник В. Умнов. Дрогобич, 1995. С. 82-82.

²⁰ Прізвища подаються мовою оригіналу, в дужках зазначені номери аркушів.

ки (190), Стожки (191), Ореховские (192), Гуленко (193), Диаковский (194), Занкевичи, (Занькевичи) (195), Полторацкие (196), Свирские (197), Кисели (198), Покотило (199), Подольские (200), Зубрицкий (201), Коменко (202), Искрицкий (203), Лопаты (204), Малишевский (205), Скабичевские (206), Багинские (Чумаченко) (207), Хоминские (210), Аршук (212-213зв.), Булашевич (215-218), Грозинские (219), Галяховские (220), Еремееенко (Веремееенки, Веремеевичи) (221), Грановские (222), Лобода (223-224зв.), Александровичи (225-227), Оршавы (Орачовские) (228), Ялинский (229), Синдаровские (230-232зв.), Отвиновские (233), Отроховичи (234), Корейша (235-234, 245-247зв.), Зубрицкие (248).

У 60 справі можна знайти відомості про такі роди: Рагузинские (1-66зв.), Лайкевичи (70), Григоровичи (71-71зв.), Панкевичи (72-72зв.), Левицкие (73-74зв.), Тарасевичи (74-74зв.), Величковские (75), Янжулы (76), Корсаки (77), Тернавноты (78), Троцины (79), Худолеи (80), Чесноки (Часнык) (81-81зв.), Стефановичи (82-82зв.), Голяховские (83), Телесницкие (84), Винские (86), Чарнолуцские (87), Чернявские (88-88зв.), Улезко (89-89зв.), Пороховники (89⁶), Холодовичи (90), Шкляревичи (91-91зв.), Бахчевские (92), Богаевские (93-93зв.), Еньки (94-98зв.), Даровские (99-99зв.), Еньки-Даровские (100), Лобко-Лобковские (Лобановские) (101), Драгомановы (104), Гудыми-Месенцовы (108), Гудими-Левковичи (109-109зв.), Мезьки, Короткевичи-Гладкие, Короткевичи, Гладкие, Юркевичи, Исарицкие, Герцики, Терери-Моржковские, Лашкевичи, Хмельковские, Раевские, Соболевские, Елинские, Савицкие, Саввичи, Масловские, Рклицкие (110-139), Грибовские (140), Гром (141-141зв), князя Кекуатовы (Кейкуатовы) (142), Дубинские (143-143зв.), Мисловские (144-147), Масловские (148), Короткевичи (149а-149а зв.), Аксамит (150), Короткевичи (Кроткевичи) (151), Короткевичи-Гладкие (152-154), Гладкие (158-159), Савицкие (161-163), Матвенки (164), Галяховские и Голяховские (166-174), Мезьки 176, Пригары (177-186), Елинские (187), Соханские (Саханские, Суханские) (200), Богданович (201), Фридловичи (202), Митькевичи (203зв.), Уманцы (204-204зв.).

У справі 58 є чернетки поколінних розписів родів: Корсак (77), Мисловский (96), Соболевский (98-102, 120, 132), Лашкевич-Мезько (110, 139-148), Кроткевич (112), Галяховский (117), Даровский (121), Еньки (122), Гаевские (125), Хмельовский (129, 161-162), Гаенки (130), Пригары (134, 213-213зв.), Булашевичи (135), Лобода

(136), Томиловский (158, 168), Юркевичи (206).

Серед матеріалів особового фонду є справи, які містять значну кількість фотодокументів, на яких члени родини О. Оглоблина та інші особи (на жаль, є світлини без підписів).²¹

Опрацювання генеалогічних матеріалів, які зібрав О. Оглоблин ще працюючи в Україні, і які на сьогодні зберігаються в фондах ЦДАВО України, а також аналіз його генеалогічних та біографічних публікацій, дало можливість визначити коло генеалогічних джерел, якими дослідник користувався при проведенні генеалогічних досліджень. Їх можна поділити на декілька груп:

1. Друковані видання – «Малороссийский Родословник» В. Модзалевського, праці О. Лазаревського, «Родословная книга Черниговского дворянства» Г. Милорадовича, «Малороссийский Гербовник» В. Лукомського та В. Модзалевського, «Списки Черниговских дворян 1783 года» та ін.

2. Справи Київського Центрального Архіву Давніх Актів, Рукописного відділу Державної Публічної Бібліотеки УРСР, Чернігівського обласного історичного архіву, Відділу рукописів Українського Національного музею у Львові, рукописного відділу Державної Публічної Бібліотеки УРСР – «збірка Київського Університету св. Володимира», «Частные письма»; «збірка Лазаревського», фонди Київської Духовної академії, Чернігівський обласний історичний архів – фонди Чернігівського дворянського депутатського зібрання.

3. Листування з нащадками.²²

Отже, Олександр Петрович Оглоблин здійснив значний внесок в українську генеалогію, яку він творив як в Україні, так і за її межами. Особливо варто відзначити, його науковий доробок дослідження шляхетських, старшинських, козацьких, духівницьких і міщанських родоводів Гетьманщини. Аналіз його наукової спадщини, зокрема його генеалогічних розвідок та генеалогічних матеріалів, які є в особовому фонді О. Оглоблина в ЦДАВО України, свідчить про наявність значної документальної бази, що дозволяє проводити реконструкцію різних верств населення України. Також, на нашу думку, варта уваги і розроблена ним методика генеалогічних досліджень. О. Оглоблин залишив після себе наукову спадщину, яка не втратила своєї актуальності і на сьогодні.

²¹ ЦДАВО України. Ф. 3561. Оп. 1. Спр. 58. Арк. 342-345.

²² ЦДАВО України. Ф. 3561. Оп. 3. Спр. 9. Оп. 1, Спр. 59. Арк. 163 -164зв.

References

- Atamanenko A. Istoriohrafichni aspekty pratsi Oleksandra Ohloblyna «Liudy Staroi Ukrainy». Mizhnarodnyi naukovyi konhres «Ukrainska istorychna nauka na porozi KhKhI st.». Dopovidi ta povidomlennia. Chernivtsi: Ruta, 2001. Tom 3. S. 396 -402.
- Verba I. Arkhivna Ohloblina v Kyievi // Ukrainnyi istoryk. 1994. №1-4. S.166-181.
- Verba I. Oleksandr Ohloblyn. Zhyttia i pratsia v Ukraini (Do 100-richchia z dnia narodzhennia). Kyiv. 1999. 383 s.
- Verba I. Oleksandr Ohloblyn ta yoho vnesok v ukrainsku istoriohrafiiu 1920-1940rokiv: Dys... d-ra ist. nauk: 07.00.06 / NAN Ukrainy. In-t ukr. arkhiohrafii ta dzhereloznavstva im. M.S. Hrushevskoho. Kyiv. 2000. 432 s.
- Vynar L. Naukova tvorchoist prof. d-ra Oleksandra Ohloblyna // Ukrainnyi istoryk. 1970. №1-3. S. 29-31.
- Vynar L. Oleksandr Petrovych Ohloblyn (1899-1992): Biohrafichna studiia. Niu-York, Toronto, Kyiv, 1994.
- Dombrovskiy O. Tserkovna tematyka v doslidakh Oleksandra Ohloblyna // Ukrainnyi istoryk. 2000. №1-3. S. 211-219.
- Zbirnyk na poshanu prof. d-ra Oleksandra Ohloblyna / vidp. red. V. Omelchenko. Niu-York: Ukrainska Vilna Akademiia Nauk u SShA. 1977. 485 s.
- Ohloblyn O. Mii tvorchyh shliakh ukrainskoho istoryka // Zbirnyk na poshanu prof. d-ra Oleksandra Ohloblyna. UVAN u SShA. Niu-york. 1977. S. 20-56.
- Ohloblyn O. Rid // Ukrainnyi istoryk. Niu-York; Toronto; Kyiv; Lviv; Miunkhen. 1994. №1-4.
- Omelchenko V. Prof. d-r Oleksander Ohloblyn (Zhyttia ta diialnist) // Ukrainnyi istoryk. 1989. № 4. S. 38-43.
- Polonska-Vasylenko N. Oleksandr Petrovych Ohloblyn v ochakh suchasnytsi // Ukrainnyi istoryk. 1970. №1-3. S. 33-38.
- Polonska-Vasylenko N. Sviato ukrainskoi nauky // Naukovi zapysky. Miunkhen.1965-1966. Ch. 8. S. 55-60.
- Subtelnyi O. Oleksander Petrovych Ohloblyn // 125 rokiv kyivskoi ukrainskoi akademichnoi tradytsii. Niu-York. 1993. S. 539-552.
- TsDAVO Ukrainy. F. 3561. Op. 1-3.
- Yas O. Henealohichna ideia v naukovi tvorchoisti i metodolohii O.P. Ohloblyna //Spetsialni istorychni dystsypliny. 2000. Chyslo 4. Ch.1. S. 146-157.